

Definitioner och begrepp

Definitioner och begrepp

Beskrivning av regionala indelningar

Grupperingar av världens länder skiljer sig åt mellan olika organisationer och mellan publikationer. De grupperingar som förekommer i kapitlet om utbildning i ett globalt perspektiv är hämtade från den datainsamling och publicering som sker inom ramen för "Education For All" (EFA/ UNESCO).

Länder i övergång (countries in transition)

Länder som är medlemmar i Commonwealth of Independent States (CIS) det vill säga republikerna i det forna Sovjetunionen, samt länderna i Centralasien (utom Mongoliet).

Industrialiserade länder (developed countries)

Nordamerika, Västeuropa (utom Cypern och Israel), Central- och Östeuropa (utom Belarus, Moldavien, Ryssland, Ukraina och Turkiet), Australien, Bermuda, Japan, Nya Zeeland.

Utvecklingsländer (developing countries)

Arabländer, Östasien och Stillahavsområdet (utom Australien, Japan och Nya Zeeland), Latinamerika och Karibien (utom Bermuda), Syd- och Västasien, Afrika söder om Sahara samt Cypern, Israel, Mongoliet och Turkiet.

Mellanöstern och Nordafrika

Algeriet, Bahrain, Djibouti, Egypten, Förenade Arabemiraten, Irak, Jemen, Jordanien, Kuwait, Libanon, Libyen,

Mauretanien, Marocko, Oman, Palestinska självständiga territorier, Qatar, Saudiarabien, Sudan, Syrien, Tunisien.

Central- och Östeuropa

Albanien, Belarus, Bosnien och Hercegovina, Bulgarien, Estland, Jugoslavien, Kroatien, Lettland, Litauen, Makedonien, Moldavien, Polen, Rumänien, Ryssland, Serbien och Montenegro, Slovakien, Slovenien, Tjeckien, Turkiet, Ukraina, Ungern.

Centralasien

Armenien, Azerbajdzjan, Georgien, Kazakstan, Kirgizistan, Mongoliet, Tadzjikistan, Turkmenistan, Uzbekistan.

Östasien och Stillahavsområdet

Australien, Brunei, Cooköarna, Fiji, Filippinerna, Indonesien, Japan, Kambodja, Kina, Kiribati, Laos, Macao (Kina), Malaysia, Marshallöarna, Mikronesien, Myanmar, Nauru, Niue, Nordkorea, Nya Guinea, Nya Zeeland, Palau, Salomonöarna, Samoa, Singapore, Sydkorea, Thailand, Tokelau, Tonga, Tuvalu, Vanuatu, Vietnam, Östtimor.

Latinamerika och Karibien

Anguilla, Antigua och Barbuda, Argentina, Aruba, Bahamas, Barbados, Belize, Bermuda, Bolivia, Brasilien, Brittiska Jungfruöarna, Caymanöarna, Chile, Colombia, Costa Rica, Dominika, Dominikanska Republiken, Ecuador, El Salvador, Grenada, Guatemala, Guyana, Haiti, Honduras, Jamaika, Kuba, Mexiko, Montserrat, Nederländska Antillerna, Nicaragua, Panama, Paraguay, Peru, Saint Kitts och Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent och Grenadinerna, Surinam, Trinidad och Tobago, Turks och Caicosöarna, Uruguay, Venezuela.

Afrika söder om Sahara

Angola, Benin, Botswana, Burkina Faso, Burundi, Centralafrikanska republiken, Ekvatorial Guinea, Elfenbenskusten, Eritrea, Etiopien, Gabon, Gambia, Ghana, Guinea, Guinea Bissau, Kamerun, Kap Verde, Kenya, Komorerna, Kongo, Kongo Demokratiska republiken, Lesotho, Liberia, Madagaskar, Malawi, Mali, Mauritius, Moçambique, Namibia, Niger, Nigeria, Rwanda, Sao Tomé och Príncipe, Senegal, Seychellerna, Sierra Leone, Somalia, Swaziland, Sydafrika, Tanzania, Tchad, Togo, Uganda, Zambia, Zimbabwe.

Nordamerika och Västeuropa

Andorra, Belgien, Cypern, Danmark, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Island, Israel, Italien, Kanada, Luxemburg, Malta, Monaco, Norge, Nederländerna, Portugal, San Marino, Schweiz, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tyskland, USA, Österrike.

Syd- och Västasien

Afghanistan, Bangladesh, Bhutan, Indien, Iran, Maldiverna, Nepal, Pakistan, Sri Lanka.

Organisationer

OECD – Organisation för Economic Co-operation

Australien	Norge
Belgien	Nya Zeeland
Danmark	Polen
Finland	Portugal
Frankrike	Schweiz
Grekland	Slovenien
Irland	Spanien
Island	Storbritannien
Italien	Sverige
Japan	Tjeckien
Kanada	Turkiet
Korea	Tyskland
Luxemburg	Ungern
Mexiko	USA
Nederländerna	Österrike

EU – European Union

EU15 Inom EU25 tillkommer

Belgien	Cypern
Danmark	Estland
Finland	Lettland
Frankrike	Litauen
Grekland	Malta
Irland	Polen
Italien	Slovakien
Luxemburg	Slovenien
Nederländerna	Tjeckien
Portugal	Ungern
Spanien	
Storbritannien	
Sverige	
Tyskland	
Österrike	

EFTA/EEA – European Free Trade Association /Europeiska Ekonomiska Samarbetsrådet

Island
Liechtenstein
Norge

UNDP

United Nations Development Program. FN:s utvecklingsprogram.

UNESCO

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation. FN:s organisation för främjande av undervisning, vetenskap och kultur.

UNFPA

United Nations Population Fund. FN:s fond för befolkningsfrågor.

UNICEF

United Nations Children's fund. FN:s barnfond.

Begrepp

Förgymnasial utbildning omfattar ISCED 0,1,2.

Gymnasial utbildning omfattar ISCED 3.

Eftergymnasial utbildning, ej högskolenivå omfattar ISCED 4

Eftergymnasial utbildning omfattar ISCED 5 och 6.

Gross enrolment ratio beräknas som det totala antalet barn registrerade inom utbildningsnivån – oavsett ålder, delat med befolkningen i den specifika åldersgrupp som utbildningen formellt omfattar. Den relevanta åldersgruppen har bestämts specifikt av varje land. Det kan förekomma att barn utanför den formella åldersgruppen deltar i skolan, vilket resulterar i att måttet kan överskrida 100 procent.

Net enrolment ratio beräknas som antalet barn som finns registrerade och är i officiell skolålder (för den aktuella utbildningsnivån), delat med befolkningen i samma åldersgrupp.

Antalet elever för till exempel år 2001 avser för Sverige läsåret 2000/2001 i diagram och tabeller.

PPP=Purchasing Power Parity används för internationella kostnadsjämförelser. PPP innebär att kostnaderna enligt landets valuta divideras med respektive lands "köpkraft".

PPS= Purchasing Power Standards står för köpkraftspariteter och används bland annat för att kunna göra kostnadsjämförelser mellan olika länder genom hänsynstagande till prisskillnader mellan olika länder.

Klassificering efter utbildningsnivå (ISCED)

För att möjliggöra jämförelser mellan olika länders data krävs att de mätningar som görs utgår från gemensamma definitioner och klassifikationer. På utbildningsområdet används en klassificering som på engelska heter International Standard Classification of Education (ISCED). Den nuvarande ISCED-klassifikationen antogs år 1997 och kallas därför ISCED97. I den grupperas utbildningsprogram främst efter nivå och ämnesinriktning. Vidare tillämpas ett antal "kompletterande dimensioner" såsom vart utbildningen leder (direkt eller indirekt till arbetsmarknaden eller till fortsatta studier), "programorientering" (generell, förberedande yrkesutbildning eller yrkesutbildning) och studietidens längd. Den svenska utbildningsnomenklaturen, SUN 2000, har anpassats till ISCED97.

ISCED 0

I internationell rapportering klassificeras den svenska förskolan under ISCED0. till denna nivå räknas verksamhet som syftar till att ge små barn en introduktion till skolvärden. För att förskoleverksamhet skall betraktas som förskoleutbildning skall följande kriterier vara uppfyllda:

- verksamheten skall vara skol- alternativt centerbaserad
- barnen/eleverna som deltar skall vara minst 3 år
- verksamheten skall vara pedagogiskt inriktad och normalt ställs det krav på pedagogiskt utbildad personal.

Familjehem (dagmammor) räknas inte som förskoleutbildning eftersom denna verksamhet inte är skol- eller centerbaserad.

Svenska utbildningar som räknas hit är:

- Förskola för barn/elever 3 år och äldre
- Förskoleklass

ISCED 1

Utbildning på grundskolenivå, årskurs 1–6. Till denna nivå räknas grundläggande utbildning i läsning/skrivning, matematik och andra ämnen.

I länder med obligatorisk skolgång, indelade i flera steg, räknas normalt de 6 första åren som steg 1. Den vanliga är att den påbörjas vid 5-7 års ålder. Denna nivå inkluderar grundutbildningen för barn med speciella behov, samt grundläggande läs- och skrivinlärning för vuxna.

Svenska utbildningar som räknas hit är:

- Grundskola. År 1–6
- Specialskola, år 1–6
- Särskola, år 1–6
- Svenska för invandrare (SFI)
- Komvux – grundläggande vuxenutbildning, läs- och skrivinlärning

ISCED 2

Utbildning på grundskolenivå årskurs 7–10. Undervisningen är oftast mer ämnesorienterad än på nivå 1 och bedrivs vanligen av mer specialiserade ämneslärare.

Till denna nivå räknas fortsättningen – steg 2 – på den grundläggande utbildningen. Denna avslutas i de flesta länder efter 9 års sammanlagd skolgång. Utbildningar på denna nivå delas upp i 2A, 2B respektive 2C utifrån vad de är avsedda att leda till – fortsatta studier eller arbetsmarknaden. Den utgör i många länder de sista åren av den obligatoriska skolan.

Svenska utbildningar som räknas hit är:

2a

- Grundskolan, år 7–9
- Specialskolan, år 7–10
- Särskolan, år 7–10 samt yrkes-/verksamhetsträning
- Gymnasieskolans individuella program – repetition/komplettering av grundskola och introduktionskurser för invandrare
- Komvux – kurser på förgymnasial nivå (grundläggande vuxenutbildning)
- Särsvux – grundsärskolenivå och träningsskolan

2b

Inga svenska utbildningar

2c

Inga svenska utbildningar

Svensk utbildningar som inte ingår inte i den internationella redovisningen:

- Folkhögskolans allmänna kurser på förgymnasial nivå

ISCED 3

Utbildning på gymnasial nivå. Lärarna har ofta högre kvalifikationer än på nivå 2 och ofta finns möjligheter till specialisering.

Utbildningarna på denna nivå bygger på ca 9 års – ofta obligatorisk – skolgång. Utbildningarna påbörjas normalt vid 15–16 års ålder. Utbildningarna på denna nivå skall delas upp i 3A, 3B respektive 3C utifrån vad de är avsedda att leda till – fortsatta studier eller arbetsmarknaden.

Svenska utbildningar som räknas hit är:

3a

- Gymnasieskolans nationella program
- Gymnasieskolans specialutformade program

3b

Inga svenska utbildningar

3c

- Gymnasieskolans individuella program. Lärlingsutbildning
- Gymnasieskolans individuella program (exkl. repetition/komplettering av grundskolan)
- Gymnasieskolans försöksverksamhet avseende lärlingsutbildning
- Gymnasieskolans yrkesutbildning

3m (modul)

- Komvux
- Centrum för flexibelt lärande (CFL)
- Särsvux – gymnasiesärskolenivå/gymnasieskolans nationella program.

Svenska utbildningar som inte ingår i den internationella redovisningen:

- Folkhögskolans långa allmänna kurser (exkl. allmänna kurser på för-gymnasial nivå)
- De av folkhögskolans långa särskilda kurser på gymnasial nivå som kan leda till fortsatt teoretisk utbildning.
- De av folkhögskolans särskilda kurser på gymnasial nivå som leder till fortsatt yrkesutbildning.
- De av folkhögskolans särskilda kurser på gymnasial nivå som leder till arbetsmarknaden
- Arbetsmarknadsutbildning som ej bygger på treårig gymnasial utbildning

ISCED 4

Eftergymnasial utbildning, ej högskolenivå. Till denna nivå räknas sådana utbildningar som kan sägas befinna sig på gränsen mellan nivå 3 och nivå 5, även om de nationellt räknas som gymnasiala alternativt högskoleinriktade. Utbildningar på denna nivå skall bygga på en gymnasial utbildning som ger behörighet till högre studier alternativt omfattar minst tre års studier. Till sitt innehåll är de inte mer avancerade och kan därför inte anses vara högskoleutbildning. Den normala längden på dessa utbildningar ligger mellan 6 månader och 2 år.

Svenska utbildningar som räknas hit är:

4a

- Komvux – så kallat basår
- Högskolan – så kallat basår

4b

Inga svenska utbildningar

4c

- Komvux – påbyggnadsutbildningar

Svenska utbildningar som inte ingår i den internationella redovisningen:

- De av folkhögskolans särskilda kurser på eftergymnasial nivå som leder till fortsatt teoretisk utbildning.
- De av folkhögskolans särskilda kurser på eftergymnasial nivå som leder till fortsatt yrkesutbildning.
- De av folkhögskolans särskilda kurser på eftergymnasial nivå som leder till arbetsmarknaden (dock ej fritidsledarutbildning, dramapedagogutbildning och kantorsutbildning som bör klassificeras till 5B).
- Kvalificerad yrkesutbildning, kortare än 2 år (t.ex. trafikflygarutbildning, viss handelsutbildning, diakonutbildning).
- Högskolans YTH-utbildning
- Vissa övriga eftergymnasiala studie-stödsberättigande utbildningar kortare än 2 år.
- Arbetsmarknadsutbildning som bygger på treårig gymnasial utbildning.

ISCED 5

Utbildning på högskolenivå. Denna nivå består av utbildningar med ett mer avancerat innehåll än de utbildningarna som hör hemma på nivåerna 3–4. Normalt krävs en 3A,-3B-, alternativt en 4A-utbildning för tillträde till denna nivå. För att en utbildning skall räknas hit krävs en ackumulerad, teoretisk studietid på nivå 5 om minst 2 år. Utbildningar

på denna nivå delas upp på 5A respektive 5B.

5a

Hit räknas utbildningar med ett teoretiskt/forskarförberedande innehåll samt utbildningar som ger tillträde till yrken med krav på hög teoretisk utbildning (läkare, tandläkare, arkitekter etc). Utbildningarna på denna nivå skall normalt omfatta minst tre års studier men är ofta längre. Teoretiska utbildningar ingående i en sekventiell serie där en senare examen kan leda till forskarutbildning kan räknas hit.

5b

Hit räknas utbildningar som är av mer praktisk/yrkesförberedande karaktär. Dessa utbildningar är ofta kortare än 5A-utbildningarna och omfattar normalt 2–3 års studier. Minimikraven är en ackumulerad, teoretisk studietid om minst 2 år.

Svenska utbildningar som räknas hit är:

5a

- Högskoleutbildningar som leder till kandidat- och magisterexamen. (generella examina 120 respektive 160 poäng)
- Högskoleutbildningar som leder till yrken med höga krav på teoretisk utbildning såsom läkare, tandläkare, sjuksköterska, civilingenjör, lärare, jurist, socionom, agronom etc. Samtliga högskoloutbildningar som leder till en yrkesexamen omfattande minst 120 poäng räknas hit.

5b

- Kvalificerad yrkesutbildning, 2–3 år
- Högskoleutbildning som leder till högskoleexamen (generell examen 80 poäng)
- Högskoleutbildning som leder till en yrkesexamen omfattande mindre än 120 poäng:
- Ingenjörsutbildning 80 poäng
- Yrkesläroverutbildning och flygläroverutbildning
- Receptarieutbildning
- Tandhygienistutbildning
- Djursjukvårdar- och hippologutbildning
- Kortare lant- och skogbruksutbildningar (lantmästare, landskapingenjör, skogstekniker, trädgårdssingenjör)
- Kortare konstnärliga utbildningar
- Folkhögskolans utbildningar till fritidsledare, dramapedagoger och kantor
- Vissa övriga eftergymnasiala studiestödsberättigande utbildningar, minst 2 år (t.ex. polisutbildning, pastors- och missionärsutbildning).

ISCED 6

Forskarutbildning. Till denna nivå räknas endast utbildningar som leder till en forskarexamen. Normalt krävs en publicerbar avhandling som ger ett värdefullt bidrag till kunskaper inom respektive vetenskapsområde.

Svenska utbildningar som räknas hit är:

- Forskarutbildning – licentiat- och doktorexamen

Svensk utbildning i internationell statistik

... ger en bred belysning av utbildningsområdet utifrån aktuella svenska och internationella rapporter. Den innehåller lättbegripliga redovisningar och analyser av Sverige i jämförelse med andra länders resultat och utbildningssystem.

Visste du att:

- Mer än 103 miljoner barn inte gick i skolan 2001
- Mer än var tredje barn lever i ett land där flickor och pojkar inte har samma möjlighet att gå i skolan
- Yrkesutbildningar på gymnasienivå mindre vanliga i Sverige, jämfört med många EU-länder
- Engelska dominerar allt mer undervisningen i främmande språk
- Det har skett en drastisk minskning av antalet elever per dator inom EU mellan 2000 och 2003
- Internationellt sett har svenska högskolestudenter en hög medelålder och mer än 20 procent av nybörjarna är över 30 år
- Tre gånger fler svenskar än EU-medborgare i genomsnitt ägnade sig åt utbildning/kurser och studiecirklar.
- Det finns inget direkt samband mellan ländernas kostnader per elev och deras prestationer i internationella kunskapsmätningar

ISSN 1653-4255
ISBN 91-618-1298-6

SCB:s Publikationstjänst: e-post: publ@scb.se, tfn 019-176800, fax 019-176444, 701 89 Örebro.

SCB:s Information och bibliotek: Information: e-post: information@scb.se, tfn 08-50694801, fax 08-50694899, Bibliotek: e-post: library@scb.se, tfn 08-50695066, fax 08-50694045.

Vi har även försäljning över disk, besöksadress: SCB, Biblioteket, Karlavägen 100, Stockholm. För tidigare, aktuell och kommande publicering, gå in på SCB:s webbplats.

Statistical publications can be ordered from Statistics Sweden, Publication Services, SE-701 89 ÖREBRO, Sweden (phone: +46 19 17 68 00, fax: +46 19 17 64 44, e-mail: publ@scb.se). If you do not find the data you need in the publications, please contact Statistics Sweden, Library and Information, Box 24300, SE-104 51 STOCKHOLM, Sweden (e-mail: information@scb.se, phone: +46 8 506 948 01, fax: +46 8 506 948 99).